

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У М. КАМ'ЯНСЬКЕ

Кошак А. В.,

студент

*Відокремлений структурний підрозділ фахового коледжу
харчових технологій та підприємництва*

Дніпровського державного технічного університету

м. Кам'янське, Україна

*Науковий керівник: **Прасол Л. В.***

викладач вищої категорії

м. Кам'янське, Україна

12.03.2021 року був прийнятий Указ Президента України про «Національну молодіжну стратегію до 2030 року» де зазначено, «успішна самореалізація та розвиток молоді в Україні залежать від узгодженості дій багатьох зацікавлених сторін» [1, с.18]. Як відмічала О. Каретна «важливу роль у вирішенні молодіжних проблем має відіграти суспільство та держава» [2, с. 232]. З цієї метою в регіоні активізувалася робота із молоддю в територіальних громадах. У межах такої діяльності студентами Відокремленого структурного підрозділу фахового коледжу харчових технологій та підприємництва Дніпровського державного технічного університету був започаткований проєкт «Розвиток туризму у місті Кам'янському». Ціллю проєкту є привернення уваги до історичної пам'ятки Свято-Миколаївського храму с. Тритузне.

Про походження села Тритузне, заснованого у 1740 р. є переказ, згідно якого «бувалий запорізький козак, відставний військовий старшина Данило Семененко на прізвисько Тритуз заснував зимівник, навколо якого з часом оселилися інші козаки і селяни. Таке прізвисько він отримав тому, що, маючи трьох синів, говорив людям: “сини у мене як три тузи!”» [3, с. 57]. Однак це, ймовірно, пов'язано не лише з гордістю за синів, а й з іншим значенням слова «тузи». У ті часи так називали невеликі легкі шлюпки – човни-плоскодонки, які використовувалися на переправах через річки та озера ще за часів Київської Русі. Такі човни мешканці міста могли бачити ще на початку 60-х років ХХ ст. на човновому перевозі через Дніпро поблизу колишнього Тритузного. Цілкові ймовірно, що в цьому місці ще за часів Запорізької Січі існував човновий перевіз і діяла одна з козацьких «водних вартових на човнах», прикрашених трьома тузами.

Чому саме три човни-тузи використовувалися на цьому перевозі? Така мінімальна кількість давала змогу в будь-який момент мати принаймні один човен на кожному березі. Це було особливо важливо в екстремальних ситуаціях – наприклад, коли потрібно було терміново переправити гінців або кур'єрів. У зв'язку з цим Д. Яворницький зазначав: «пошту і кур'єрів було наказано доставляти з місця на місце терміново і без зупинок» [5, с. 107–110]. Можна припустити, що сини були майстрами своєї справи – ремесла, важливого для місцевих жителів. У переносному значенні вони могли вважатися «трьома тузами», тобто людьми, які добре проявили себе у важливій для мешканців і гостей Запорізького краю сфері діяльності. Саме так, імовірно, і виникла назва села Тритузне [3, с. 15]. Село було заможним і швидко розрослося. У 1784 році на сільських зборах було вирішено клопотати перед архієпископом про будівництво храму. Звертаючись із проханням про благословення, селяни писали у своєму листі:

«Слобода наша Тритузнава населена бывшихъ запорожскихъ мествъ людьми, въ коей ныне имъется приходскихъ дворовъ 107;для того вашего преосвященства нижайше просим – о дозволеніи въ показанной нашей слободъ Тритузновой вновъ Николаевскую церковь заложить» [8].

Перед початком будівництва храму на слобідській раді було обрано представників – поважних людей села, на яких поклали всі роботи з його спорудження. Згодом було відміряно й виділено 120 десятин землі для майбутньої церкви, а також заготовлено 180 колод для зведення стін. 18 вересня 1787 р. видано благословенну грамоту на закладення і будівництво церкви. Храм було зведено місцевими майстрами всього за два роки. Незадовго до освячення його прикрасили іконостасом, розписали стіни та підготували все необхідне для богослужіння [5, с. 27]. 23 жовтня 1787 р. Свято-Миколаївський храм було урочисто освячено.

На жаль храм згорів, тритузняни вирішили зібрати кошти і на намоленому місці у 1820 р. спорудили кам'яний храм. Цеглу привозили баржами з Київщини, розвантажували всією громадою, будували на міцному розчині, замішаному на жовтках курячих яєць, які збирали з усіх дворів [8]. Подальших документальних свідчень про будівництво храму на цьому місці не зберіглося. Церкву, яка дійшла донині, датують приблизно 1910–1913 рр. [8]. На кожній стіні видно так звані «мальтійські» хрести, які в козацькій культурі є символом військової доблесті, духовності та зв'язку з європейською лицарською традицією. Саме тому церкву почали називати «Козацькою» (див. рис. 1–2).

**Рис. 1–2. Свято Миколаївський храм ПЦУ (с. Тритузне)
м. Кам'янського Дніпропетровської області**

В радянські часи було повністю знищено не лише саме с. Тритузне, а й усю документацію про нього. Не збереглося нічого – лише окремі документи, дотичні до його історії. Існують також непідтверджені дані про те, що Тритузне було єдиним селом в окрузі, яке відмовилося створювати колгосп, а також, що в селі діяв осередок ОУН. У зв'язку з цим можна припустити, що репресії щодо мешканців села були особливо жорстокими. За часів СРСР храм також зазнав значних руйнувань, проте продовжував діяти. На дерев'яному іконостасі налічувалося 23 ікони, серед яких особливо вирізнялася ікона великомученика Димитрія у срібній ризі. Церква мала цінні книги та необхідні культові предмети, але вони не збереглися. У 1923–1925 рр. більшовики вилучили церковні цінності. У парафії катастрофічно бракувало коштів для належного утримання й ремонту будівлі, тому храм поступово занепадав. У 1925 році також було відібрано дим священника для потреб міськкомунгоспу. Перше закриття храму відбулося у 1934 р. Привід був формальний – недостатня кількість парафіян.

Перед війною, за спогадами старожилів, у приміщенні храму розміщувалися суд, клуб і гараж; для заїзду машин навіть було вибито ворота й споруджено естакаду. Під час окупації України нацистською Німеччиною у 1941–1943 рр. у храмі знову відправляли богослужіння. У 1946 р. на родючих землях села було вирішено збудувати Придніпровський хімічний завод, що спеціалізувався на переробці уранової руди (за переказами старожилів, це пов'язували з нібито наказом Л. Берії, як кара за непокору села). За свідченнями місцевих жителів радіоактивну пульпу (відходи) зливали просто на землю, і вона нерідко досягала городів. У таких умовах проживання в селі стало неможливим, і мешканці почали поступово виїжджати. У той час храм ще залишався відкритим, однак у 1963 р. його знову було закрито.

Потім багато років тут був склад Придніпровського хімічного заводу, який, охоронявся солдатами. Величезний вівтар поділили стінами. Особливої руйнації святиня зазнала у 1980-х роках, коли тут встановили верстаки невідомого призначення – їх запихали через діри в стінах, повибивали вікна, а дощі заливали будівлю через проріхи в даху. Розповідають, що кілька разів церкву намагалися стерти з лиця землі: обв'язану цегляну башту тягнули тракторами, та ні троси, ні техніка не витримували. Запрошені піротехніки переконали, що вибухівка разом із церквою знищить пів заводу.

На початку 2000-х років будівлю було передано вірянам Української православної церкви Київського патріархату. Зараз вона належить до ПЦУ. Храм має тривалу історію та був свідком багатьох подій, що впливали на його стан. Наразі тривають роботи з реставрації святині. Відреставрована дзвіниця, на черзі – основний поверх. Реставрація здійснюється переважно за кошти парафіян та меценатів. Другою частиною молодіжного проекту передбачалась можливість відкриття закладу харчування, стилізованого під козацьку добу. Метою реалізації цієї частини проекту було відкриття поблизу церкви кафе для туристів. Майбутній заклад мав бути розрахований на 20 посадкових місць. Оформлення приміщення планується в історичному стилі. Меню розробляти на основі місцевих автентичних рецептів, якими користувалися в селах Тритузне та Карнаухівка.

Наше дослідження мало на меті ознайомлення суспільства із соціальним проектом, який сприятиме підвищенню туристичної привабливості регіону, поєднанню уваги до архітектурних пам'яток із покращенням логістики та створенням нових робочих місць на основі історичних досліджень, інтегрованих у бізнес-проект. На жаль, у воєнний період багато проектів довелося відкласти до настання мирних часів.

Література:

1. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 р. : Указ Президента України № 94/2021. *Офіційний вісник Президента України*. 2021. № 7, № 9. С. 18, ст. 344, ст. 268.
2. Каретна О. Роль молоді в процесі соціально-економічної трансформації України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. Одеса : Фенікс, 2012. Вип. 45. С. 229–235.
3. Кам'янське та його околиці середини XVIII – початку XX ст.: топонімічний словник. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2010. 108 с.
4. Гетьман О., Шаповал В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 488 с.
5. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків. У 3-х т. Т. 1. К. : Наукова думка, 1990. 596 с.

6. Машуков В. Фотоколекція. *Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького*. Дніпро. (архівний матеріал).

7. Буланова Н. Походження назв сіл Дніпропетровської області. *Кам'янська міська бібліотека*. <http://lib.dndz>

8. Facebook-сторінка Свято-Миколаївського храму. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100069434852377>

9. PRO-CAPITAL. Інвестиційні матеріали. <https://www.invest.pro-capital.ua/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-618-1-59>

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ДЛЯ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ПРИАЗОВ'Я В ЗОНІ КОНФЛІКТУ

Мацука В. М.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту та фінансів,

Маріупольський державний університет

м. Київ, Україна

Історична та культурна спадщина Приазов'я складається зі значної кількості пам'яток архітектури, музеїв, етнографічних колекцій греків Приазовського краю, релігійних споруд і церков. Ці об'єкти є важливими не лише для локальної ідентичності, а й для національної культурної пам'яті України. З початком повномасштабної війни Російської Федерації проти України низка об'єктів у цьому регіоні зазнала руйнувань, пошкоджень або перебуває під ризиком втрати. Надзвичайно важливим стає застосування концепції ризик-менеджменту культурної спадщини, який дозволяє системно оцінювати загрози, планувати заходи захисту і реагування, а також документувати стан пам'яток для їхнього майбутнього відновлення.

Ризик-менеджмент у сфері культурної спадщини – це систематичний процес ідентифікації загроз, оцінки ймовірності їхнього настання та розробки заходів для збереження об'єктів. Він включає визначення критично важливих ресурсів, аналіз потенційних фізичних та соціальних ризиків, планування заходів профілактики та відновлення, а також контроль ефективності цих заходів [2].

У даному дослідженні розглянуто основні загрози та проаналізовано конкретні випадки пошкодження об'єктів культурної спадщини Приазовського регіону.